ЕКОНОМІКА КОРМОВИРОБНИЦТВА ТА КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

УДК: 330.1:633:338.242

РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ КОРМІВ В УКРАЇНІ

І.С. Воронєцька, О.О. Кравчук, І.І. Петриченко,
Н.А. Спринчук, Г.В. Корнійчук

DOI: 10.31073/kormovyrobnytstvo202090-17

Мета. Визначити вплив розвитку внутрішнього ринку кормів на ефективність галузі тваринництва у сільськогосподарських підприємствах України. **Методи.** Теоретико-методичною основою проведеного дослідження став діалектичний метод пізнання. При дослідженні використано специфічні методи – монографічний, економіко-статистичний, аналізу та синтезу. **Результати.** Встановлено, що український ринок комбікормів і преміксів демонструє тенденцію до зниження рівня виробництва та скорочення попиту, окрім галузі птахівництва. Виділено позитивні фактори розвитку внутрішнього ринку кормів – зростання попиту на грубі корми (силос та сінаж), збільшення обсягу виробництва шроту, зростання продуктивності худоби та птиці в сільськогосподарських підприємствах за рахунок оптимізації та збалансованості раціонів конверсія корму та частка вартості кормів у структурі витрат зменшується. Визначено негативні фактори та загрози на ринку – зниження поголів'я сільськогосподарських тварин, низька купівельна спроможність компаній-споживачів і фермерських господарств, відсутність державної підтримки для тваринників, зростання ціни на зернофуражні культури та збільшення собівартості продукції тваринництва. **Висновки.** Внутрішній ринок кормів в Україні розвивається в частині нарощування промислового виробництва комбікормів, шроту та преміксів для сільськогосподарських тварин. Активізація внутрішнього ринку кормів позитивно відображається на ефективності тваринництва. Розвиток внутрішнього ринку кормів потребує: дієвості з боку держави в частині створення нормативно-правового поля регулювання економічних відносин між суб'єктами ринкових відносин, виваженої зовнішньої політики щодо експортно-імпортних потоків кормів та кормових ресурсів, жорсткого регулювання показників якості та безпеки кормів в системі «грунт – рослина – корми – тварина».

Ключові слова: внутрішній ринок кормів, попит, комбікорми, шрот, грубі корми, політика протекціонізму.

Воронєцька Ірина Станіславівна, кандидат економічних наук, доцент, завідувачка відділу координації наукових досліджень, економіки, маркетингу, аспірантури та кадрового забезпечення, Інститут кормів та сільського господарства Поділля НААН, пр-кт Юності, 16, м. Вінниця, Україна, 21100, e-mail: pirogovo@i.ua,

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1329-2722>

Кравчук Ольга Олегівна, кандидат економічних наук, старший науковий співробітник лабораторії економічних досліджень та маркетингу, Інститут кормів та сільського господарства Поділля НААН, пр-кт Юності, 16, м. Вінниця, Україна, 21100, e-mail: o.voronetskaya@ukr.net, ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-0224-1305>

Петриченко Ірина Іванівна, кандидат економічних наук, старший науковий співробітник лабораторії економічних досліджень та маркетингу, Інститут кормів та сільського господарства Поділля НААН, пр-кт Юності, 16, м. Вінниця, Україна, 21100, e-mail: petrychenkoira@ukr.net, ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-6884-294X>

Спринчук Наталя Анатоліївна, кандидат економічних наук, старший науковий співробітник лабораторії економічних досліджень та маркетингу, Інститут кормів та сільського господарства Поділля НААН, пр-кт Юності, 16, м. Вінниця, Україна, 21100, e-mail: sna27@ukr.net, ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-3118-2009>

Корнійчук Галина Вячеславівна, кандидат економічних наук, старший науковий співробітник лабораторії економічних досліджень та маркетингу, Інститут кормів та сільського господарства Поділля НААН, пр-кт Юності, 16, м. Вінниця, Україна, 21100, e-mail: alinazhukovskaya@ukr.net, ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-9029-2443>

Вступ. Постановка проблеми. Сучасний стан вітчизняного ринку кормів та кормових ресурсів ставить під сумнів ефективне виконання ним функції забезпечення продовольчої безпеки держави в частині виробництва продукції тваринництва. На сьогоднішній день ситуація на внутрішньому ринку кормів характеризується переважанням використання кормів власного виробництва, посиленням конкуренції між вітчизняними товаровиробниками та постачальниками біологічних добавок для кормів та низьким рівнем розвитку промислового кормовиробництва. Вказані явища посилюються прагненнями України до інтенсифікації галузі кормовиробництва на основі трансферу інновацій та участі у процесах міжнародної економічної інтеграції. При цьому значна частина кормових ресурсів користується попитом на зовнішньому ринку (шрот, зернофураж, насіння багаторічних трав тощо), хоча далеко не завжди вітчизняна експортована продукція виявляється більш конкурентоспроможною на світовому ринку.

Питанню розвитку ринку кормів присвячені праці таких дослідників, як А. Бабич-Побережна [11], Ю. Векленко [2], С. Кваша [3], О. Корнійчук [1, 2], Ю. Лупенко, В. Месель-Веселяк [4], В. Петриченко [1, 2] та ін. [5, 6]. Однак, враховуючи динамічність ринкового середовища та важливість галузі кормовиробництва, наразі існує гостра необхідність у подальшому розробленні та обґрунтуванні стратегічних альтернатив його формування.

Мета досліджень. Дослідити та обґрунтувати вплив розвитку внутрішнього ринку кормів на ефективність галузі тваринництва на прикладі сільськогосподарських підприємств (далі СГП) України.

Матеріали та методи. Теоретико-методичною основою проведеного дослідження стали базові постулати економічної думки різних наукових шкіл, а також дослідження науковців і практиків з приводу визначення ролі й оцінки результатів розвитку вітчизняного ринку кормів в умовах розвитку сталого аграрного виробництва. Досягнення поставленої мети та виконання завдань уможливило використання низки спеціальних і загальнонаукових методів дослідження. Зокрема, з переліку загальнонаукових були застосовані: для вивчення змінювання поглядів і думок щодо сутності досліджуваної проблематики – діалектичний метод; монографічний метод – для всебічного вивчення окремих явищ, процесів та виявлення причинно-наслідкових зв'язків; метод аналізу – у процесі опрацювання наявних і виокремлення основних функцій і принципів розвитку вітчизняного ринку кормів та кормових ресурсів; метод індукції сприяв узагальненню результатів і формуванню висновків і пропозицій проведеного наукового пошуку.

Результати і обговорення. Розвиток ринку кормів має вирішальний вплив на стан розвитку тваринництва та рівень продовольчої безпеки країни. Однією з

найважливіших складових високопродуктивного тваринництва є забезпечення сільськогосподарських тварин необхідними повноцінними раціонами. Запорукою реалізації цієї мети має стати надійне, економічно обґрунтоване й екологічно безпечне кормовиробництво як власного, так і промислового походження шляхом впровадження в галузь нових прогресивних технологій вирощування, зберігання й заготівлі кормів, а також розвиток товарного кормовиробництва.

Структура виробництва комбікормів в Україні відповідає напрямкам розвитку тваринництва в країні. Найбільш доступною для населення продукцією на сьогодні є курячі м'ясо і яйця, оскільки доходи наших співвітчизників поки що не дозволяють активно купувати яловичину і свинину. У зв'язку з такою економічною ситуацією, поголів'я птиці в Україні зростає, а кількість свиней і великої рогатої худоби, навпаки, знижується. Відповідно збільшується частка випуску комбікормів для відгодівлі птиці та зменшується – для інших видів домашніх тварин. Зокрема, за підсумками 2020 р. виробництво комбікормів для птиці в загальному обсязі зросло на 5,6% у порівнянні з 2015 р. (табл. 1).

Таблиця 1

Виробництво концентрованих кормів, тис. т

Показники	Роки						2020 р. до 2015 р., %
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
Комбікорм, всього	6192	6232	5984	6025	5896	5876	94,9
для свиней	1395	1440	1107	1210	1107	1174	84,2
для ВРХ	722	738	592	724	566	616	85,3
для птиці	3884	4032	3745	4091	4223	4085	105,2
Премікси для с.-г. тварин	60,2	52,8	55,3	67,9	69,1	49,5	82,2

Розраховано авторами за даними Державної служби статистики в Україні

За останній час український ринок комбікормів і преміксів демонструє тенденцію до зниження рівня виробництва даної продукції. До факторів, що позитивно впливають на дану тенденцію, можна віднести стабільну економічну ситуацію; негативні фактори і основні загрози пов'язані зі зниженням поголів'я, низькою купівельною спроможністю компаній-споживачів і фермерських господарств, відсутністю державної підтримки для тваринників. Головними факторами впливу на цінову політику стали: вартість основних засобів виробництва та енергоносіїв, зміни доходів населення та напрямок споживацького попиту на продукцію тваринництва, ціна на сировину для виготовлення комбікормів і преміксів, обсяги експорту та імпорту комбікормів і преміксів, попит на корми на внутрішньому ринку.

Нині в Україні достатньо потужностей для виробництва високоякісного комбікорму. Головними виробниками комбікормів залишаються великі агропромислові вертикально інтегровані холдинги, які працюють на самозабезпечення. ТОП-10 компаній виробляють майже 60% усього комбікорму в країні. Однак на ринку комбікормів діють великі оператори, які продають його

для інших учасників ринку, де немає вертикальної інтеграції.

Результати аналізу ринку комбікормів і преміксів в Україні дозволяють прогнозувати збереження поточної тенденції розвитку даного ринку в середньостроковій перспективі. Змінити цей тренд може різке посилення державної підтримки тваринництва, суттєве зростання рівня доходів населення і розширення каналів експорту м'ясної та молочної продукції.

Практика свідчить, що змішування в правильних пропорціях різних видів кормів дозволяє створювати раціон з високою харчовою цінністю, забезпечувати худобу усіма необхідними корисними речовинами і в короткий термін підвищувати продуктивність тварин і птиці. Аналіз залежності продуктивності корів і конверсії корму свідчать, що зростання частки комбікормів у раціоні молочного стада сільськогосподарських підприємств за останні роки призвело до зростання середньорічного надою молока від 1 корови (рис. 1).

Рис. 1. Продуктивність корів та конверсія корму в сільськогосподарських підприємствах

Побудовано авторами за даними Державної служби статистики в Україні

В Україні найбільш популярним в годівлі тварин залишається зернофураж в чистому вигляді або у вигляді простих зернових сумішей, що позначається на зниженні продуктивності тварин, конверсії корму і на підвищенні собівартості тваринницької продукції.

Якість кормів дуже важлива для забезпечення високого рівня продуктивності корів. Раціон дійної корови складається приблизно на 40-70% з об'ємистих кормів, і чим краще їх якість, тим більше молока дає корова і, тим

вищі доходи підприємства. Перетравність має вирішальне значення – завдяки високому рівню перетравлення корова може виробляти більше молока. Поліпшення якості кормів та засвоюваності досягається шляхом поєднання кращих видів трав, правильного і необхідного внесення добрив і своєчасного збирання врожаю для заготівлі кормової сировини.

Повноцінним і збалансованим джерелом білка, незамінних амінокислот, мінеральних і цілющих речовин, необхідних для нормального розмноження, росту і розвитку, високої продуктивності сільськогосподарських тварин та птиці є шрот [9, 10]. Використання шротів білково-олійних культур у годівлі тварин і птиці – це нова епоха, головний і стратегічний напрям у постачанні високопротеїнових кормів для України, забезпеченні повноцінної годівлі тварин і зростання їхньої продуктивності.

У структурі світового виробництва шротів соєвий шрот становить 68,4%. Він відрізняється від інших високобілкових інгредієнтів збалансованістю амінокислотного складу та має певні, ще не достатньо вивчені в Україні, особливості згодовування. За кормовими перевагами соєвий шрот перевищує всі інші рослинні джерела протеїну, має найвищу поживну цінність, найширше використання в годівлі, придатний для всіх видів тварин, птиці й риби [11].

Світове виробництво соєвого шроту у 2019/2020 МР досягло рекордної величини – 243,1 млн т з тенденцією до збільшення у 2020/2021 МР до 252,8 млн т [12]. За останні роки його виробництво в Україні збільшилось до 1,5 млн т, з яких майже половина використовується для внутрішнього споживання.

На світовому ринку провідні позиції займає український соняшниковий шрот – перше місце, або 27,2%. У цілому на світовому ринку шротів Україна займає 21 місце, або біля 2%. Незважаючи на скорочення поголів'я сільськогосподарських тварин, внутрішнє споживання шротів з кожним роком зростає, що позитивно відображається на продуктивності тварин (рис. 2).

Глобальний ринок тваринницької продукції продовжує збільшуватися. Пов'язано це із зростанням населення планети, яке необхідно забезпечувати продуктами харчування. Простежується тренд зростання попиту на український шрот за кордоном. Упровадження в українському тваринництві та кормовиробництві міжнародних стандартів якості сприятиме збільшенню експорту кінцевої продукції, зростанню конкурентоспроможності її на європейському та азіатському ринках.

Активізація внутрішнього і зовнішнього споживання української м'ясо-молочної продукції призведе до зростання попиту на використання шроту олійних культур на внутрішньому ринку, що позитивно позначиться на економічному стані всіх його учасників і аграрної галузі країни в цілому. Тому необхідно збільшити внутрішнє використання промислових кормів для збільшення доданої вартості від галузі тваринництва за рахунок відродження м'ясного скотарства й свинарства.

Рис. 2. Динаміка виробництва та використання шротів в Україні, тис. т
Побудовано авторами за даними USDA [12]

Останніми роками зростає споживання грубих гранульованих кормів. Це відбувається завдяки зростанню попиту з боку СГП, які використовують їх в якості заміника більш дорогих комбікормів. Спостерігається активізація внутрішнього ринку грубих кормів, особливо це стосується силосу та сінажу (рис. 3).

Аналіз даних свідчить, що з 2016 р. зростає обсяг споживання грубих кормів, особливо це стосується силосу та сінажу. Деяко оптимістичнішими видаються прогнозні тренди щодо попиту на грубі корми в СГП на період 2021-2025 рр. Дослідження свідчать, що найбільшою мірою зростатиме потреба у використанні сінажу та силосу. Нами розраховано – ймовірність рівняння регресії складає більше 85%.

Рис. 3. Попит сільськогосподарських підприємств на грубі корми, тис. т
Розраховано авторами за даними Державної служби статистики в Україні

Грубі корми (сіно, сінаж, солома, полова, стрижні кукурудзяних початків, кошики соняшника, гілковий корм, лузга деяких культур тощо) посідають значне місце у кормовій базі. Їх використовують переважно в зимовий період. Цінність цих кормів у годівлі тварин велика. Високий вміст клітковини у них надає раціонам об'єму, нормалізує роботу шлунково-кишкового тракту, сприяє кращому виділенню травних соків. Особливо велике значення мають грубі корми

для жуйних. Сіно є важливим кормом для великої рогатої худоби, овець, коней. За даними досліджень Інституту кормів та сільського господарства Поділля НААН встановлено, що згодовування 450 г низькоякісних грубих кормів збільшує ефективність використання раціонів на 15% [6].

Використання сінажу дає можливість застосовувати принципово нову технологію годівлі сільськогосподарських тварин із мінімальними затратами праці. Одним із способів заготівлі високоякісного корму з низькими витратами поживних речовин є виробництво зелених кормів на сінаж. Сінаж – це корм, отриманий шляхом пров'ялення зелених трав до вологості 45-55% і консервування в анаеробних умовах за рахунок так званої фізіологічної сухості, має низьку кислотність, гарні смакові якості та дієтичні властивості. У ньому міститься більше сухої речовини, ніж у силосі [9]. Сінаж чудово поїдається тваринами, добре засвоюється і має високу поживність. У раціонах тварин сінажем можна повністю замінювати силос і частину сіна без зниження продуктивності тварин. Найдешевшим способом заготівлі кормів при порівняно незначних витратах поживних речовин є силосування. Це досягається завдяки збереженню у масі, що силосується, клітинного соку рослин з розчиненими поживними речовинами, що забезпечує йому біологічну повноцінність [8].

Питома частка вартості кормів у собівартості продукції тваринництва становить 50-70%, тому пошук здешевлення раціонів, підвищення ефективності використання поживних речовин кормів, створення умов для раціонального обміну енергії спрямований на підвищення рентабельності виробництва продукції тваринництва (табл. 2).

Таблиця 2

**Частка кормів у собівартості продукції тваринництва в Україні, %
(сільськогосподарські підприємства)**

Роки	Вирощування на м'ясо					Молоко	Вовна	Яйця курячі
	великої рогатої худоби	свиней	овець	кіз	птиці			
2010	54,2	63,6	44,3	50,4	63,8	47,0	38,7	63,7
2015	56	67,2	51,7	50,6	67,8	47,9	44,4	63,6
2016	56,4	69,7	54,3	50,7	72,2	51,5	47,5	75,1
2017	56,5	69,8	54,5	50,8	72,6	52,1	47,9	75,4
2018	58,5	66,9	51,1	42,0	73,5	53,7	58,0	63,0
2019	57,7	63,1	50,1	52,3	69,2	52,6	45,4	57,6
2019 до 2011, ±	3,5	-0,5	5,8	1,9	5,4	5,6	6,7	-6,1

Розраховано авторами за даними Державної служби статистики в Україні

Частка кормів у собівартості продукції тваринництва СГП стабільно зростала до 2018 р., тоді як у 2019 р. зменшилась за всіма позиціями. Усі процеси, що відбуваються на ринку кормів України та світу, міцно пов'язані між собою – сезон 2020 р., із його нетиповими погодними умовами та ринковими

коливаннями, виявився напруженим для всіх галузей агровиробництва. Нині ціни на зерно зросли, адже внутрішня пропозиція скоротилася, а попит за кордоном на нашу рослинницьку продукцію залишається високим. Деякі культури за останні місяці 2020 р. взагалі побили свої кількарічні цінові рекорди. Аналітики прогнозують, що ціни як продовольчого, так і фуражного зерна у найближчому майбутньому продовжать зростати.

Слід зазначити, що подорожчання зерна, у тому числі фуражного, яке використовується у виготовленні комбікормів, суттєво впливає на ціни багатьох харчових продуктів, зокрема продукції тваринництва. Закупівельні ціни на фуражну кукурудзу у кінці жовтня 2020 р. зросли майже на 65% порівняно з цінами аналогічного періоду минулого року, ціни на фуражну пшеницю – на 57%, соняшниковий шрот – на 39%, соєвий шрот – на 42%. Відповідно, вартість готового комбікорму нині зросла у порівнянні з аналогічним періодом минулого року на 40-45%, що негативно відобразиться на рентабельності продукції тваринництва у 2020 р.

За період незалежності України в СГП виробництво молока є стабільно прибутковим з 2007 р. За підсумками 2019 р. рівень рентабельності виробництва молока в усіх підприємствах України перевищив результати 2018 р. на 4,5% і склав 20,6%, що стало найвищим показником серед усіх видів тваринницької продукції, окрім 2017 р. – 26,9% (табл. 3).

Таблиця 3

**Рентабельність виробництва продукції тваринництва у
сільськогосподарських підприємствах, %**

Роки	Вирощування на м'ясо				Молоко	Вовна	Яйця куряті
	ВРХ	свиней	овець	птиці			
2010	-35,9	-7,8	-25,5	-4,4	17,9	-82,2	18,6
2015	-17,9	12,7	-29,6	-6,1	12,6	-61,9	60,9
2016	-24,8	-4,5	-35,1	5	18,2	-31,8	0,5
2017	3,4	3,5	-40	7	26,9	-69,8	-9
2018	-17,7	6,9	-16,7	5,7	16,1	-69,5	5,4
2019	-27,1	4,7	-39,7	-3,7	20,6	-71,1	-23,5
2019 до 2010, ±	8,8	12,5	-14,2	0,7	2,7	11,1	-42,1

За даними Державної служби статистики в Україні

Крім молока, прибутковим у тваринництві у 2019 р. залишилось лише виробництво свиней на м'ясо – 4,7% проти 6,9% у 2018 р. Виробництво яєць, яке у 2018 р. мало рівень рентабельності 5,4%, в 2019 р. стало збитковим (-23,5%). Рентабельність виробництва м'яса птиці знизилася минулого року (-3,7%) з 5,7% у 2018 р. Традиційно залишилось збитковими виробництво м'яса великої рогатої худоби (-27,1%), овець та кіз (-39,7%), вовни (-71,1%) та меду (-32,2%). Однак у фермерських господарствах свою прибутковість зберегло виробництво м'яса птиці (13,2%) та меду (28,4%).

Галузь кормовиробництва та ринок кормів поступово розвивалися до 2019 р., але проблеми засухи та пандемії COVID-19 у 2020 р. призведуть до

значних втрат в дохідній частині (табл. 4).

Економічні рахунки сільського господарства від галузі кормовиробництва зросли за період 2015-2019 рр. майже у 2 рази, частка кормовиробництва – на 1,7%.

Таким чином, аналізуючи розглянуті тренди розвитку на внутрішньому ринку кормів України, ми прийшли до висновку, що зростання виробництва продукції тваринництва в СГП відбудеться за умови розвитку товарного кормовиробництва на промисловій основі. Поряд з цим головними критеріями ефективності ринку кормів є: дієвість, економічність виробничих ресурсів, продуктивність факторів, якість кормових ресурсів, інноваційність і провайдинг, державна політика протекціонізму.

Таблиця 4

**Економічні рахунки сільського господарства
(рахунок виробництва та рахунок утворення доходу), млрд грн**

Групи діяльності	2015	2016	2017	2018	2019	Іпр 2019/2015
Всього кормовиробництво	139,4	185,6	195,5	265,4	243,3	1,9
Всього сільськогосподарське виробництво	540,5	634,0	703,9	842,9	838,0	1,5
Частка кормовиробництва в сільському господарстві, %	25,8	29,3	27,8	31,5	29,0	1,7
Частка кормовиробництва в рослинництві, %	35,1	38,1	37,4	42,2	39,0	1,6

Висновки.

1. Внутрішній ринок кормів в Україні розвивається в частині нарощування промислового виробництва комбікормів (зокрема для галузі птахівництва), шроту та преміксів для сільськогосподарських тварин.

2. Підвищується попит на грубі корми, серед яких оптимістичний прогноз до зростання має виробництво високоякісного силосу та сінажу.

3. Активізація внутрішнього ринку кормів позитивно відображається на ефективності тваринництва. Продуктивність сільськогосподарських тварин зростає при оптимізації та збалансованості раціонів – конверсія корму та частка вартості кормів у структурі витрат зменшується.

4. Розвиток внутрішнього ринку кормів потребує: дієвості з боку держави в частині створення нормативно-правового поля регулювання економічних відносин між суб'єктами ринкових відносин, виваженої зовнішньої політики щодо експортно-імпортних потоків кормів та кормових ресурсів, жорсткого регулювання показників якості та безпеки кормів в системі «грунт – рослина – корми – тварина».

Список бібліографічних посилань

1. Petrychenko V.F., Korniychuk O.V., Voronetska I.S. Biological farming in conditions of transformational changes in the agrarian production of Ukraine. *Agricultural Science and Practice*. 2018. Vol.

5(2). Рр. 3-12. <https://doi.org/10.15407/agrisp5.02.003>.

2. Петриченко В.Ф., Корнійчук О.В., Векленко Ю.А. Сталий розвиток лукопасовищного кормовиробництва в умовах змін клімату. *Вісник аграрної науки*, 2018. № 96(6). С. 25-32. <https://doi.org/10.31073/agrovisnyk201806-04>.

3. Кваша С., Григорьев С. Сутність та особливості аграрного ринку. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*, 2016. № 21. Вип. 8. С. 56-59.

4. Лупенко Ю.О., Месель-Веселяк В.Я. та ін. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року. К. : ННЦ "ІАЕ", 2012. 182 с.

5. КрASNоруцький О.О., Данько Ю.І. Розвиток маркетингу на ринку агропродовольчої продукції України [Монографія]. Харків: «Майдан», 2009. 262 с.

6. Левицький Т. Р. Загальні підходи до оцінки безпечності кормових добавок. *Науково-технічний бюлетень Інституту біології тварин і Державного науково-дослідного контрольного інституту ветпрепаратів та кормових добавок*. 2013. Вип. 14, № 3-4. С. 301-308. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ntbibt_2013_14_3-4_57.

7. Кулик М.Ф., Скоромна О.І., Жуков В.П., Обертюх Ю.В. та ін. Оцінка у продукції молока кормів із різним умістом сирової клітковини і у період перетравлення в кишечнику корів різної продуктивності [Монографія]. Вінниця: ФОП Рогальська І.О., 2017. 252 с.

8. Жуков В.П., Курнаєв О.М., Костецька Ю.В. Особливості силосування бобових і злакових трав з консервантом „Глаукосил”. *Корми і кормовиробництво*. 2010. № 67. С. 178-182.

9. Horrocks R. Dwain and Vallentine John F. Harvested Forages. Part IV: Harvesting and storing forage crops 1999. Рр.339-351. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-356255-5.X5022-6>.

10. Lage C.F.A., Räisänen S.E., Stefenoni H., Melgar A., et al. Lactational performance, enteric gas emissions, and plasma amino acid profile of dairy cows fed diets with soybean or canola meals included on an equal protein basis. *Journal of Dairy Science*. Received 6 May 2020, Accepted 27 October 2020, Available online 15 January 2021. <https://doi.org/10.3168/jds.2020-18851>.

11. Побережна А.А. Соевий шрот — основний високобілковий інгредієнт для комбікормів. Пропозиція, 2008. URL: <https://propozitsiya.com/ua/soievy-shrot-osnovniy-visokobilkoviy-ingredient-dlya-kombikormiv>.

12. USDA. World Agricultural Production. URL: <https://www.fas.usda.gov/data/world-agricultural-production>.

13. Oilseeds: World Market and Trade. United States Department of Agriculture Foreign Agricultural Service. URL: <https://apps.fas.usda.gov/psdonline/circulars/oilseeds.pdf>.

References

1. Petrychenko V.F., Korniychuk O.V., Voronetska I.S. Biological farming in conditions of transformational changes in the agrarian production of Ukraine. *Agricultural Science and Practice*, 2018, Vol. 5(2), pp. 3-12. Available at: <https://doi.org/10.15407/agrisp5.02.003>.

2. Petrychenko V.F., Korniychuk O.V., Veklenko Yu.A. Stalyi rozvytok lukopasovyshchnoho kormovyrobnytstva v umovakh zmin klimatu [Sustainable development of pasture fodder production in the conditions of climate change]. *Visnyk ahrarnoi nauky* [Bulletin of Agrarian Science], 2018, no. 96(6), pp. 25-32. Available at: <https://doi.org/10.31073/agrovisnyk201806-04> [in Ukrainian].

3. Kvasha S., Hryhoriev S. Sutnist ta osoblyvosti ahrarnoho rynku [The essence and features of the agricultural market]. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Ekonomika* [Bulletin of Odessa National University. Series: Economics], 2016, no. 21, issue 8, pp. 56-59 [in Ukrainian].

4. Lupenko Yu.O., Mesel-Veseliak V.Ia. et al. (2012). Stratehichni napriamy rozvytku silskoho hospodarstva Ukrainy na period do 2020 roku [Strategic directions of agricultural development of Ukraine for the period up to 2020]. Kyiv, NNTs "IAE", 182 p. [in Ukrainian].

5. Krasnorutskyi O.O., Danko Yu.I. (2009). Rozvytok marketynhu na rynku ahroprodovolchoi produktsii Ukrainy [Development of marketing in the market of agro-food products of Ukraine]. Kharkiv, "Maidan", 262 p. [in Ukrainian].

6. Levytskyi T. R. Zahalni pidkhody do otsinky bezpechnosti kormovykh dobavok [General approaches to assessing the safety of feed additives]. *Naukovo-tehnichniyi biuletyn Instytutu biolohii tvaryn i Derzhavnogo naukovo-doslidnoho kontrolnoho instytutu vetpreparativ ta kormovykh dobavok* [Scientific and technical bulletin of the Institute of Animal Biology and the State Research Control Institute of Veterinary

Preparations and Feed Additives], 2013, issue 14, no. 3-4, pp. 301-308. Available at: URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ntbibt_2013_14_3-4_57 [in Ukrainian].

7. Kulyk M.F., Skoromna O.I., Zhukov V.P., Obertiukh Yu.V. et al. (2017). Otsinka u produktsii moloka kormiv iz riznym umistom syroi klitkovyny i u period peretrvallennia v kyshechniku koriv riznoi produktyvnosti [Evaluation in milk production of feeds with different crude fiber content and during digestion in the intestines of cows of different productivity]. Vinnytsia, FOP Rohalska I.O., 252 p. [in Ukrainian].

8. Zhukov V.P., Kurnaiev O.M., Kostetska Yu.V. Osoblyvosti sylosuvannia bobovykh i zlakovykh trav z konservantom „Hlaucosyl” [Features of ensiling of legumes and cereals with Glaucosil preservative]. Kormy i kormovyrobnytstvo [Feed and feed production], 2010, no. 67, pp. 178-182 [in Ukrainian].

9. Horrocks R. Dwain and Vallentine John F. Harvested Forages. Part IV: Harvesting and storing forage crops 1999. Rr.339-351. Available at: <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-356255-5.X5022-6>.

10. Lage C.F.A., Räisänen S.E., Stefenoni H., Melgar A., et al. Lactational performance, enteric gas emissions, and plasma amino acid profile of dairy cows fed diets with soybean or canola meals included on an equal protein basis. Journal of Dairy Science. Received 6 May 2020, Accepted 27 October 2020, Available online 15 January 2021. Available at: <https://doi.org/10.3168/jds.2020-18851>.

11. Poberezhna A.A. Soievyi shrot — osnovnyi vysokobilkovyi inhrediiient dlia kombikormiv [Soybean meal - the main high-protein ingredient for compound feed]. Propozytsiia [Proposal], 2008. Available at: URL: <https://propozitsiya.com.ua/soievyi-shrot-osnovniy-visokobilkoviy-ingrediiient-dlya-kombikormiv> [in Ukrainian].

12. USDA. World Agricultural Production. Available at: URL: <https://www.fas.usda.gov/data/world-agricultural-production>.

13. Oilseeds: World Market and Trade. United States Department of Agriculture Foreign Agricultural Service. Available at: URL: <https://apps.fas.usda.gov/psdonline/circulars/oilseeds.pdf>.

Voronetska I.S., Kravchuk O.O., Petrychenko I.I., Sprynchuk N.A., Korniyshuk H.V. Efficiency of the domestic feed market activity in Ukraine

Purpose. To determine the impact of development of the domestic feed market on the efficiency of livestock industry in agricultural enterprises of Ukraine. **Methods.** The theoretical and methodological basis of the study was the dialectical method of cognition. The study used specific methods: monographic, economic and statistical, analysis and synthesis. **Results.** It is established that the Ukrainian market of compound feeds and premixes shows a tendency to the decrease in the level of production and reduction of demand, except for the poultry industry. Positive factors of domestic feed market development are highlighted – growth of demand for roughage (silage and haylage), increase of meal production, growth of cattle and poultry productivity in agricultural enterprises due to optimization and balance of rations feed conversion and share of feed cost in cost structure decreases. Negative factors and threats to the market have been identified – a decrease in the number of farm animals, low purchasing power of consumer companies and farms, lack of state support for livestock, rising prices for forage crops and increase in the cost of livestock products. **Conclusions.** The domestic feed market in Ukraine is developing in terms of increasing the industrial production of feed, meal and premixes for farm animals. Activation of the domestic feed market has a positive effect on the animal husbandry efficiency. Development of the domestic feed market requires: efficient participation of the state in terms of creating a regulatory framework for economic relations between market participants, a balanced foreign policy on export-import flows of feed and feed resources, strict regulation of feed quality and safety in the “soil – plant – feed – animal” system.

Key words: domestic feed market, demand, compound feeds, meal, roughage, protectionist policy.

Voronetska Iryna S., Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Head of the Department for Coordination of Scientific Research, Economics, Marketing, Postgraduate Studies and Human Resources, Institute of Feed Research and Agriculture of Podillya of NAAS, 16 Yunosti Ave., Vinnytsia, Ukraine, 21100, e-mail: pirogovo@i.ua,
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1329-2722>

Kravchuk Olga O., Candidate of Economic Sciences, Senior Research Fellow of the Laboratory of Economic Research and Marketing, Institute of Feed Research and Agriculture of Podillya of NAAS,

16 Yunosti Ave., Vinnytsia, Ukraine, 21100, e-mail: o.voronetskaya@ukr.net,

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-0224-1305>

Petrychenko Iryna I., Candidate of Economic Sciences, Senior Research Fellow of the Laboratory of Economic Research and Marketing, Institute of Feed Research and Agriculture of Podillya of NAAS, 16 Yunosti Ave., Vinnytsia, Ukraine, 21100, e-mail: petrychenkoira@ukr.net,

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-6884-294X>

Sprynchuk Natalia A., Candidate of Economic Sciences, Senior Research Fellow of the Laboratory of Economic Research and Marketing, Institute of Feed Research and Agriculture of Podillya of NAAS, 16 Yunosti Ave., Vinnytsia, Ukraine, 21100, e-mail: sna27@ukr.net,

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-3118-2009>

Korniychuk Halyna V., Candidate of Economic Sciences, Senior Research Fellow of the Laboratory of Economic Research and Marketing, Institute of Feed Research and Agriculture of Podillya of NAAS, 16 Yunosti Ave., Vinnytsia, Ukraine, 21100, e-mail: alinazhukovskaya@ukr.net,

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-9029-2443>

Воронецкая И.С., Кравчук О.О., Петриченко И.И., Спринчук Н.А., Корнийчук Г.В. Результативность деятельности внутреннего рынка кормов в Украине

Цель. Определить влияние развития внутреннего рынка кормов на эффективность отрасли животноводства в сельскохозяйственных предприятиях Украины. **Методы.** Теоретико-методической основой проведенного исследования стал диалектический метод познания. При исследовании использованы специфические методы: монографический, экономико-статистический, анализа и синтеза. **Результаты.** Установлено, что украинский рынок комбикормов и премиксов демонстрирует тенденцию к снижению уровня производства и сокращению спроса, кроме отрасли птицеводства. Выделены положительные факторы развития внутреннего рынка кормов – рост спроса на грубые корма (силос и сенаж), увеличение объема производства шрота, рост продуктивности скота и птицы в сельскохозяйственных предприятиях за счет оптимизации и сбалансированности рационов конверсия корма и доля стоимости кормов в структуре расходов уменьшается. Определены негативные факторы и угрозы на рынке – снижение поголовья сельскохозяйственных животных, низкая покупательная способность компаний-потребителей и фермерских хозяйств, отсутствие государственной поддержки для животноводов, рост цены на зернофуражные культуры и увеличение себестоимости продукции животноводства. **Выводы.** Внутренний рынок кормов в Украине развивается в части наращивания промышленного производства комбикормов, шрота и премиксов для сельскохозяйственных животных. Активизация внутреннего рынка кормов положительно отражается на эффективности животноводства. Развитие внутреннего рынка кормов требует: действенности со стороны государства в части создания нормативно-правового поля регулирования экономических отношений между субъектами рыночных отношений, взвешенной внешней политики в отношении экспортно-импортных потоков кормов и кормовых ресурсов, жесткого регулирования показателей качества и безопасности кормов в системе «почва – растение – корма – животное».

Ключевые слова: внутренний рынок кормов, спрос, комбикорма, шрот, грубые корма, политика протекционизма.

Воронецкая Ирина Станиславовна, кандидат экономических наук, доцент, заведующая отделом координации научных исследований, экономики, маркетинга, аспирантуры и кадрового обеспечения, Институт кормов и сельского хозяйства Подолья НААН, пр-кт Юности, 16, г. Винница, Украина, 21100, e-mail: pirogovo@i.ua, ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1329-2722>

Кравчук Ольга Олеговна, кандидат экономических наук, старший научный сотрудник лаборатории экономических исследований и маркетинга, Институт кормов и сельского хозяйства Подолья НААН, пр-кт Юности, 16, г. Винница, Украина, 21100, e-mail: o.voronetskaya@ukr.net, ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-0224-1305>

Петриченко Ирина Ивановна, кандидат экономических наук, старший научный сотрудник

лаборатории экономических исследований и маркетинга, Институт кормов и сельского хозяйства Подолья НААН, пр-кт Юности, 16, г. Винница, Украина, 21100, e-mail: petrychenkoira@ukr.net, ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-6884-294X>

Спринчук Наталья Анатольевна, кандидат экономических наук, старший научный сотрудник лаборатории экономических исследований и маркетинга, Институт кормов и сельского хозяйства Подолья НААН, пр-кт Юности, 16, г. Винница, Украина, 21100, e-mail: sna27@ukr.net, ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-3118-2009>

Корнийчук Галина Вячеславовна, кандидат экономических наук, старший научный сотрудник лаборатории экономических исследований и маркетинга, Институт кормов и сельского хозяйства Подолья НААН, пр-кт Юности, 16, г. Винница, Украина, 21100, e-mail: alinazhukovskaya@ukr.net, ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-9029-2443>

Стаття надійшла до редакції: 10.11.2020

Фахове рецензування: 23.11.2020

Бібліографічний опис для цитування:

Воронецька І.С., Кравчук О.О., Петриченко І.І., Спринчук Н.А., Корнійчук Г.В. Результативність діяльності внутрішнього ринку кормів в Україні. Корми і кормовиробництво. 2020. № 90. С. 191-204. <https://doi.org/10.31073/kormovyrobnytstvo202090-17>